

Č. 17/2000

K postupu státních zastupitelství při vyřizování agendy týkající se řízení ve věcech obchodního rejstříku.

Státní zastupitelství je dle § 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, představitelem zájmů státu a je při výkonu své působnosti povinno využívat prostředky, které mu poskytuje zákon. V souvislosti s řízením u obchodního rejstříku, jehož význam spočívá v tom, že uchovává stálou evidenci podstatných údajů o podnikatelích, popřípadě jiných osobách, o nichž to stanoví zákon, a umožňuje, aby takto uchovávané údaje byly veřejnosti přístupné, dochází i ke společensky negativním jevům, které mají vliv na pružný a bezpečný obchodní styk. Je ve veřejném zájmu, aby zápisy do obchodního rejstříku byly úplné a pravdivé, aby zapisované údaje byly aktuální a aby vyřizování zápisů probíhalo rychle, aniž by to bylo na úkor správnosti provedených zápisů. Rychlost soudního rozhodování patří k základním předpokladům náležité ochrany práva a v řízení ve věcech zápisu do obchodního rejstříku je požadavek urychleného rozhodování soudu zvláště významný, neboť průtahy v řízení o zápis do obchodního rejstříku mohou způsobit nenahraditelné ztráty a narušit potřebnou plynulost hospodářského života.

Právní předpisy umožňují státnímu zastupitelství v souvislosti s agendou vedenou obchodním rejstříkem uplatnit následující netrestní prostředky na ochranu práva:

a) vstup do řízení podle § 35 odst. 1 písm. c) o. s. ř. ve věci zápisu do obchodního rejstříku,

b) upozornit rejstříkový soud ve smyslu § 32 obchodního zákoníku na neshodu mezi skutečným právním stavem a stavem zápisu do obchodního rejstříku, jakmile tato skutečnost při jeho činnosti vyjde najevo.

Poznatky z účasti v řízení u rejstříkového soudu lze využít:

a) k podávání podnětů příslušnému soudu k zahájení řízení o zrušení obchodní společnosti, vyjdou-li najevo při výkonu působnosti státního zastupitelství skutečnosti, na jejichž základě má soud pravomoc postupovat (§ 81 odst. 1, 3 o. s. ř. ve spojení s § 200e odst. 2 o. s. ř., § 119, § 161c odst. 2 obchodního zákoníku),

b) k podávání návrhů na zrušení společnosti a její likvidaci za podmínek uvedených v § 68 odst. 6 a § 69b odst. 2 obchodního zákoníku, vyjdou-li najevo skutečnosti svědčící o existenci důvodů pro podání návrhu.

V těchto případech nejde o řízení ve věci obchodního rejstříku .

Důsledné uplatňování shora uvedených oprávnění státního zastupitelství by mohlo vést ke zlepšení situace v oblasti zápisů do obchodního rejstříku alespoň v některých konkrétních případech.

1. Zdroje poznatků

- 1) Věci signalizované soudem a jejich stručná charakteristika.
- 2) Věci, do nichž státní zastupitelství vstoupilo na základě poznatků získaných nahlédnutím do spisů rejstříkového soudu.
- 3) Podněty účastníků řízení .
- 4) Poznatky ze spisů státních orgánů, kromě rejstříkového soudu.
- 5) Podněty právnických a fyzických osob (které nejsou účastníky řízení).

- 6) Poznatky z činnosti orgánů činných v trestním řízení, včetně poznatků získaných ze spisů týkajících se trestněprávní agendy státního zastupitelství.
- 7) Poznatky ze sdělovacích prostředků.
- 8) Poznatky z Věstníku Nejvyššího kontrolního úřadu.
- 9) Poznatky z výkonu působnosti kontrolních orgánů kromě Nejvyššího kontrolního úřadu.
- 10) Poznatky signalizované Úřadem vlády.
- 11) Jiné poznatky (např. poznatky o průtazích v řízení u rejstříkového soudu, sdělené příslušným kontrolním útvarům Ministerstva spravedlnosti, apod.)

Veškeré podněty, zejména podněty ke vstupu státního zástupce do řízení je třeba vyřizovat co nejdříve, neboť v některých případech rejstříkové soudy rozhodují v podstatě ze dne na den, a pokud má být zásah státního zástupce účinný, musí vycházet z aktuálního stavu a potřeb. Podrobnosti o vyřizování podnětů jsou upraveny v čl. 4 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 3/1999, o postupu státního zastupitelství v netrestní oblasti.

Významným zdrojem poznatků by mohly být věci signalizované soudem - soud by měl mít zájem na účasti státního zástupce v řízení zejména ve složitějších věcech, případně ve věcech judikatorního významu.

Především je třeba se zaměřit na získávání poznatků z nahlížení do spisů rejstříkového soudu. Je v souladu s veřejným zájmem, aby státní zastupitelství vstoupilo do řízení tam, kde od podání návrhu na zápis uplynula doba delší než půl roku nebo rok a soud v nich neprováděl žádné úkony, i když je zřejmé, že doklady předložené navrhovatelem nejsou úplné. V těchto případech lze současně s prohlášením o vstupu do řízení soudu navrhnout doplnění dokazování. Ve věcech, kdy soud zůstal delší dobu nečinný, přestože podklady předložené navrhovatelem jsou úplné a nic nebránilo rozhodnutí ve věci, lze současně s prohlášením o vstupu do řízení navrhnout způsob meritorního vyřízení věci. Již samotná existence faktu, že do řízení vstoupil státní zástupce, může vést k urychlení řízení o zápis do obchodního rejstříku. Rychlost řízení, ovšem nikoliv na úkor kvality, je mimořádně důležitá v zájmu aktuálnosti uváděných údajů a právní jistoty. V této souvislosti lze odkázat mj. na nález Ústavního soudu č. I. ÚS 142/96 ze dne 22.4.1997, podle něhož nečinností soudu ve věci zápisu do obchodního rejstříku bylo zasaženo nejen do práv jak stěžovatele, tak i dotčené společnosti, která má právo na to, aby údaje o ní v rejstříku odpovídaly skutečnosti, tak všech ostatních fyzických a právnických osob, které se musí v dobré víře na zápis v rejstříku spolehnout při ochraně svých zájmů a vycházet z něj, a proto Ústavní soud zakázal příslušnému krajskému soudu pokračovat v porušování práva dle § 36 Listiny základních práv a svobod spočívajícího v tom, že nečinností soudu bylo zasaženo do práv stěžovatele, a přikázal uvést bez zbytečných průtahů do souladu zápis v obchodním rejstříku se skutečným stavem.

Při vyřizování agendy týkající se obchodního rejstříku je nezbytná odpovídající spolupráce se soudem. Přístup do obchodního rejstříku je upraven v § 8 vyhl. č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož do obchodního rejstříku lze u soudu nahlížet a pořizovat z něho opisy a výpisy v úředních hodinách pod dozorem pověřeného pracovníka soudu a ustanovením § 27a obchodního zákoníku o přístupnosti obchodního rejstříku a sbírky listin; obchodní rejstřík je rovněž přístupný na Internetu. Pro potřeby státního zastupitelství ovšem tyto základní informace zpravidla nebudou dostačující

a bude třeba zapůjčit soudní spis, nebo alespoň do něj nahlédnout. Zapůjčování soudních spisů upravuje § 15 zákona o státním zastupitelství. Pokud jde o soudní spisy, jsou státní zástupci oprávněni mezích působnosti státního zastupitelství

- a) nahlížet do soudních spisů,
- b) pořizovat z nich opisy a výpisy,
- c) žádat jejich zapůjčení; zapůjčení nelze odmítnout, pokud tomu nebrání závažné důvody.

Za předpokladů, jež stanoví § 15 zákon o státním zastupitelství, soud podle § 180 odst. 1 Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy (Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR č. j.: 1100/98 – OOD ze dne 23. 3. 1998, ve znění Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR č. j. 1200/98 - OOD ze dne 1. 12. 1999 a Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR č. j. 77/2000 - OOD ze dne 31. 1. 2000) spis na písemnou žádost zapůjčí. Soud může odmítnout zapůjčení spisu jen v případě vymezeném v § 15 zákona o státním zastupitelství, tj. v případě, že by tomu bránily závažné důvody.

Bude vždy vhodné v žádosti o zapůjčení spisu uvést, že spis bude neprodleně vrácen, a pokud nelze věc vyřídit v krátké době, pořídit kopii soudního spisu, aby spis mohl být co nejdříve vrácen. Negativní zkušenost soudu s vrácením spisů zapůjčených státnímu zastupitelství by mohla vést k tomu, že soud by odmítal spisy zapůjčovat a trval by na tom, že umožní pouze nahlédnutí do spisu, případně pořízení výpisu.

Současně je třeba vzít v úvahu, že po vstupu do zahájeného občanského soudního řízení má státní zastupitelství podle 35 odst. 2 o. s. ř. práva, která přísluší účastníkům. Nemůže však disponovat návrhem ani činit úkony, které podle hmotného práva může vykonat jen účastník právního vztahu. Toto jeho postavení se promítá i do jeho práva nahlížet do soudního spisu.

Ideálního stavu pro výkon pravomocí státního zastupitelství v oblasti obchodního rejstříku by bylo možné dosáhnout, pokud by u každého rejstříkového soudu mělo státní zastupitelství vlastní místnost, kde by mělo k dispozici počítač. Informace uváděné na Internetu v tomto směru nejsou dostačující.

Bude vhodné, aby na státních zastupitelstvích, která jsou příslušná k vyřizování této agendy, byl veden sběrný spis, do něhož se budou zapisovat aktivity státních zástupců směřující k opatření poznatků pro vstupovou činnost, jakož i poznatky o spolupráci se soudem, aby byl zajištěn přehled této agendy.

2. Účast státního zastupitelství v řízení o zápis do obchodního rejstříku

Státní zástupce rozhoduje o tom, zda do řízení vstoupí, zejména na základě informací získaných z podnětu a ze spisu rejstříkového soudu. Zjistí - li důvod ke vstupu, který je dán vždy, bude-li to vyžadovat ochrana veřejného zájmu, vstoupí do zahájeného řízení, pokud nebylo pravomocně skončeno. Náležitosti prohlášení o vstupu do řízení jsou stanoveny v čl. 22 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 3/1999, ve znění pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 4/2000.

Při oznámení vstupu do řízení může státní zastupitelství požádat soud, aby mu před rozhodnutím ve věci spis zapůjčil. Pokud soud žádosti vyhoví, vrátí státní zastupitelství spis se závěrečným návrhem na rozhodnutí, případně s jiným procesním návrhem. Je třeba dbát na kvalitu a účinnost písemných vyjádření státního zastupitelství, která by měla obsahovat hodnocení listinných důkazů z hlediska formálního i obsahového, zejména jde-li o obsah společenských smluv, stanov a zakladatelských listin.

Státní zastupitelství rovněž může návrh na rozhodnutí ve věci nebo na doplnění dokazování podat současně s prohlášením o vstupu do řízení, pokud jsou k tomu podmínky, případně může vstoupit do řízení současně s podáním odvolání proti rozhodnutí rejstříkového soudu ve lhůtě, která běží účastníku řízení.

Po doručení rozhodnutí soudu státní zástupce toto rozhodnutí přezkoumá a pokud nemá oporu v provedeném dokazování, nebo je jinak v rozporu s právními předpisy, podá odvolání. Spis předloží s předkládací zprávou státnímu zastupitelství nejbližší vyššího stupně, které je příslušné k zastupování v odvolacím řízení. Spis předloží s předkládací zprávou státnímu zastupitelství nejbližší vyššího stupně, i když odvolání podal pouze účastník řízení.

Pokud státní zastupitelství zjistí neshodu mezi skutečným právním stavem a stavem zápisů v obchodním rejstříku a nemůže využít oprávnění vstoupit do řízení, neboť o provedeném zápise již bylo pravomocně rozhodnuto, upozorní na nesoulad rejstříkový soud (§ 32 obchodního zákoníku). Pokud soud zahájí v těchto věcech řízení bez návrhu (§ 200a odst.2 o.s.ř.), státní zástupce zváží, zda do tohoto řízení vstoupí. Vždy vstoupí do řízení, pokud nebyla respektována práva osob, o jejichž právech a povinnostech mělo být v řízení jednáno (§ 94 odst.1 o.s.ř.). Do věcí, v nichž je řízení zahájeno bez návrhu, může státní zástupce ovšem vstoupit, i když se dozví o zahájení řízení jiným způsobem, např. nahlédnutím do obchodního rejstříku.

Při přezkoumávání podmínek pro vstup do řízení, případně k podání odvolání se státní zástupce zaměří na následující skutečnosti:

a) návrhy na zápisy obchodních společností

- zda návrh podaly oprávněné osoby (všichni společníci veřejně obchodní společnosti a komanditní společnosti, všichni jednatelé společnosti s ručením omezeným, všichni členové představenstva),
- náležitosti podpisu návrhu (zda navrhovatelé věnují pozornost tomu, aby podpisy na návrhu byly úředně ověřeny, popř. zda byl ověřen podpis zmocněnce na plné moci, podával-li návrh zmocněnec, zda byl doložen výpis z obchodního rejstříku, byla -li zmocnitelem právnická osoba, a zda je plná moc vydaná za tímto účelem plnou mocí speciální a nikoliv generální),
- předmět vkladu (zda je předmětem nepeněžitého vkladu jen penězi ocenitelná hodnota, kterou lze hospodářsky využít v rámci předmětu činnosti společnosti, zda není předmětem nepeněžitého vkladu závazek, týkající se provedení prací nebo poskytnutí služeb (§ 59 obchodního zákoníku), zda je nepeněžitý vklad splacen před zápisem výše základního jmění do obchodního rejstříku, zda je hodnota nepeněžitého vkladu uvedena ve společenské smlouvě, zakladatelské smlouvě nebo zakladatelské listině, zda je hodnota nepeněžitého vkladu u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti stanovena znaleckým posudkem, resp. posudkem dvou znalců tam, kde to obchodní zákoník vyžaduje (týká se i vkladu know-how), případně zda jsou splněny další ustanovení týkající se vkladu dle § 59 obchodního zákoníku),
- zda jsou doloženy listinné důkazy (společenská smlouva, popř. zakladatelská listina podepsaná všemi zakladateli, schválené stanovy, ocenění nepeněžitého vkladu, doklad o splacení peněžitých vkladů, živnostenské či jiné oprávnění k činnosti, která má být zapsána jako předmět podnikání (činnosti), případně další doklady osvědčující skutečnosti, které mají být do rejstříku zapsány. Ke společenské smlouvě se dodává, že pravost podpisů zakladatelů musí být úředně ověřena (§ 57 odst. 1 obchodního zákoníku). Obchodní rejstřík je povinen

zkoumat především ty náležitosti společenské smlouvy, které mají být do obchodního rejstříku zapsány. Pokud je smlouva absolutně neplatná, nemůže být důkazním prostředkem. Naopak skutečnosti, které by i zakládaly částečnou neplatnost společenské smlouvy a které nejsou předmětem zápisu do obchodního rejstříku, obchodní rejstřík nezkontroluje a neprošetřuje),

- zda jsou dány podmínky pro zápis vstupu společnosti do likvidace a podmínky pro výmaz obchodní společnosti. Nelze vyloučit, že v obchodních rejstřících jsou zapsány i společnosti, u kterých by přicházelo v úvahu podat návrh na jejich zrušení a likvidaci. Podmínky, které odůvodňují podání takového návrhu jsou uvedeny v § 68 odst. 6 a v § 69b odst. 2 obchodního zákoníku. Je třeba zdůraznit, že řízení o návrhu na zrušení obchodní společnosti neprobíhá v rejstříkovém řízení, ale před obchodním soudem. Pokud je to třeba, státní zastupitelství vstoupí do řízení vedeného u obchodního rejstříku o výmaz společnosti.

b) návrhy na zápis družstev

- zda je návrh na zápis podepsán všemi členy představenstva,
- zda jsou k návrhu na zápis družstva připojeny stanovy, notářský zápis o ustavující schůzi družstva podepsaný všemi členy představenstva a doklad o splacení stanovené části základního jmění,
- zda je v případě návrhu na povolení změny zápisu stanov, členů představenstva, zvýšení a snížení základního jmění, jakož i v případě zrušení družstva splnutím, rozdělením, atd., doložen zápis z členské schůze se všemi náležitostmi, zejména zda členská schůze byla schopna se usnášet a zda byla svolána způsobem odpovídajícím stanovám, zda je připojen seznam účastníků schůze a pozvánka na ni,
- zda v případě vzniku družstva vyčleněním nepodalo návrh na zápis družstva, případně odvolání proti usnesení o povolení zápisu družstva, družstvo, z kterého se zapisované družstvo vyčlenilo, neboť v tomto případě není původní družstvo účastníkem řízení. V případě vzniku bytového družstva vyčleněním je třeba dbát na to, zda je ze spisového materiálu zřejmé, kterých domů, bytů a nebytových prostor se vyčlenění týká, zda byla pro každou jednotlivou budovu splněna podmínka písemného souhlasu nejméně dvou třetin nájemníků.

3. Činnost státního zastupitelství při výkonu ostatních netrestních oprávnění v souvislosti s agendou obchodního rejstříku

Při podávání upozornění na neshodu mezi skutečným právním stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku podle § 32 obchodního zákoníku je třeba zaměřit se na zjišťování podobných skutečností, jak jsou uvedeny shora, s přihlédnutím ke konkrétnímu případu. Poznatky k tomuto postupu by mohly vyplynout zejména z podnětů a ze zjištění orgánů činných v trestním řízení.

Rovněž je třeba sledovat, zda jsou dodržovány procesní předpisy - častěji se vyskytuje, že v případě rozhodování bez návrhu soud nevydá usnesení o zahájení řízení a rovnou rozhodne o provedení zápisu k uvedení skutečného právního stavu do souladu se stavem zápisu do obchodního rejstříku. Dále se u některých soudů objevuje, že soud zastavuje řízení tam, kde by bylo namísto návrh zamítnout, což má důsledky, zejména pokud jde o možnost podání odvolání a autoremedury (210a o.s.ř.). Důvody k zastavení řízení se vyskytují spíše ojediněle.

4. Trestněprávní aspekty

Při prověřování poznatků ke vstupové činnosti, případně k využití dalších shora uvedených oprávnění státního zástupce ve věcech zápisu do obchodního rejstříku, mohou vyplynout najevo skutečnosti, které vedou k podezření z trestného činu zkreslování údajů hospodářské a obchodní evidence podle § 125 odst. 2 tr. zák. Zde se trestní odpovědnost může případně týkat toho, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech pro zápis do obchodního rejstříku. Za **nepravdivé** se považují údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu. Za **hrubě zkreslené** údaje se považují takové údaje, které mylně nebo neúplně informují o podstatných a důležitých skutečnostech týkajících se zápisu do obchodního rejstříku. Pachatelem může být kdokoli, i zaměstnanec, který je v takové funkci a postavení, v nichž je odpovědný za správnost údajů. Je třeba prokázat, že pachatel nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje uvedl úmyslně. Zápis je veřejně přístupný a lze z něho usuzovat např. na platební schopnost organizace. Proto je třeba, aby správnost zápisů v obchodním rejstříku byla chráněna i formou trestněprávního postihu a státní zástupce by měl své případné poznatky v tomto směru signalizovat trestnímu úseku.